

Motion

1975/76: 1249

av herr Hermansson m. fl.
om hygieniska gränsvärden inom arbetsmiljöområdet

Kapitalets hänsynslösa rovjakt efter profit tar ingen hänsyn till människors behov, hälsa eller välbefinnande. Varje dag dödas och lemlästas arbetare på svenska arbetsplatser. Hur många som ådrager sig kroniska skador och avlider i förtid vet ingen. Ytterst få hinder har lagts för arbetsköparna att genom farliga arbetsmiljöer förkorta arbetarnas liv.

Kampen för en dräglig levnadsnivå och en hygglig arbetsmiljö förs ständigt från underläge under kapitalismen. Det är kapitaliserna som bestämmer vad som skall produceras, var fabriken skall ligga, hur maskinerna skall se ut och vilka som skall bemanna dem. Så länge denna anarkistiska produktionsordning råder måste arbetarklassen slåss för makt över produktionsmedlen och lagar som begränsar utsvevningen och förgörelsen av de arbetande.

De arbetandes fackliga kamp kan stödjas genom skyddande lagar, som fastställs av riksdagen. Vpk har därför under en lång rad år fört fram sådana lagstiftningsförslag som begärts av de arbetande själva, och vissa framgångar har nåtts. Den ihålliga illusionen om möjligheten till samarbete och samförstånd mellan kapitaliserna och de arbetande har effektivt avslöjats. Ett belysande exempel är arbetsfrågan – se vpk-motion 1975/76:755 – där arbetarskyddsstyrelsens släpphänthet även belyses. Ett annat exempel är den anvisning om hygieniska gränsvärden (arbetarskyddsstyrelsens anvisning nr 100) som äntligen presenterades 1974. Vpk begärde emellertid redan i förra årets arbetsmiljömotion (1975:1251) "att den dokumentation som förutsätts finnas till listan" presenterades. Detta avslog riksdagen och förtog därmed en stor del av listans användbarhet. Det är uppenbart att huvuddelen av värdena baseras på den s. k. ACGIH (American Conference of Governmental Industrial Hygienists)-listan från USA, till vilken det finns en viss dokumentation. (Documentation of the Treshold Limit Values, 1971). Genomgående för denna nordamerikanska dokumentation är emellertid att den är ganska svag, ojämn och föråldrad. I själva verket finns det mycket få studier som kan användas för att bedöma långtidseffekter av ämnen som arbetare utsätts för under hela skift i flera decennier. Det är emellertid just dessa åttatimmarsvärden som arbetarskyddsstyrelsen använder sig av, i kombination med takvärden (som definieras som genomsnittet av 15-minutersmätningar). I Sovjet tillämpar man i stället enbart toppvärden, vilka aldrig får överstigas, dvs. en mycket hårdare bedömning i sig, och dessutom ligger de flesta gränsvärden avsevärt under de i USA och Sverige. Inte heller i sovjetisk litteratur förefaller finnas den dokumentation av lång-

tidseffekter på människor som man skulle önska – av djurförsök har man dragit slutsatser kring huvudsakligen akuta men även kroniska skador – och man har därav dragit slutsatsen att lägga sig betryggande under befarad risknivå.

Det finns tills vidare ingen anledning att förkasta kombinationen av åttatimmars- och takvärden, men det måste klargöras att dokumentationen bakom de gränsvärden som f. n. tillämpas är svag och att säkerhetsmarginalerna är otillräckliga. I de flesta fall torde en sänkning till ca en fjärdedel av nuvarande åttatimmarsvärden vara nödvändig (t. ex. för kvarts, lacknafta, toluen, xilen, styren, fluorväte, svaveldioxid m. fl.) i avvaktan på bättre underlag. Dessutom behöver listan kompletteras med en lång rad ytterligare ämnen, och i vissa fall erfordras än mer drastiska sänkningar. Den genomsyrande principen måste vara att *när dokumentationen kring ett gränsvärde är dålig skall värdet sättas speciellt lågt.*

Gränsvärdeslistans juridiska status – som anvisning – är alltför svag. Detta lär diskuteras i arbetsmiljöutredningens slutbetänkande, som presenteras samtidigt som motionstiden går ut. För att göra den tvingande för arbetsköparen *bör den lokala fackföreningen ges rätt att omedelbart avbryta ett arbete om de fastställda värdena överträds.*

I vpk:s motion 1975:1257 krävdes att arbetarskyddsstyrelsen skulle utarbeta provtagningsinstruktioner, och vi noterar med tillfredsställelse att de första stegen i detta avseende tagits (i serien Arbete och Hälsa).

De ämnen som är eller misstänks vara cancerframkallande tilldrar sig särskild uppmärksamhet. Det finns uppgifter om att mellan 50 och 90 % av all cancer har yttre, kemisk orsak – siffror som även stöds av WHO-publikationer. Det blir allt tydligare att cancer är en social sjukdom, ett resultat av en ohämnad industrialisering och produktframställning. Rökning är ett annat problem i detta sammanhang, och det finns ett starkt samband mellan lungcancer och rökning. Men lungcancer är trots allt bara en liten del av all cancer, och ofta – kanske alltid – samverkar kemiska ämnen med rökningen (t. ex. asbest och radon). Rökning måste bekämpas men utgör bara en mycket liten del av hela cancerproblematiken.

Det borde vara en självklarhet att alla ämnen som är eller misstänks vara cancerframkallande skall elimineras så långt som möjligt. Likafullt avslog riksdagen förra året vpk:s krav på att "cancerogena (cancerframkallande) ämnen skall vara noll i luften år 1980 och således föreskrifter om produktionsförändringar omedelbart måste påbörjas". Under 1975 har asbestkatastrofen blivit allmänt känd, misstankar om att trikloretylen och styren är cancerframkallande har väckts etc. Förra årets krav kan således resas återigen och med ännu starkare bakgrund.

Det satsas i dag 100-tals miljoner på cancerbehandling och cancerforskning med mycket magert resultat. Endast ett fåtal cancerformer kan radikalopereras (så att alla cancerceller tas bort och ingen återväxt sker) och övrig behandling kan endast fördröja döden – inte förhindra den. Detta blixtbelyser

den kolossala nytta som ett avlägsnande av cancerframkallande ämnen skulle få – sällsynt effektiva åtgärder skulle sannolikt åstadkommas. Framför allt människoliv och lidande skulle sparas men även pengar. Då krävs emellertid hårda restriktioner för hanterande av cancerframkallande ämnen med i princip endast inkapslade processer.

Med hänvisning till det anförda föreslås

att riksdagen hos regeringen hemställer

1. att förslag snarast framläggs om rätt för lokal fackförening att – i avvaktan på sådana tekniska lösningar som avlägsnar riksmoment – avbryta ett arbete när överskridande av ett hygieniskt gränsvärde skett,
2. att initiativ tas till att före 1976 års utgång framta dokumentation för stipulerade hygieniska gränsvärden med motiveringar till de satta nivåerna,
3. att förteckningen över ämnen för vilka hygieniska gränsvärden åsatts kompletteras, så att den kommer att uppta 500 av de vanligaste sådana ämnen i svensk industri mot de f. n. ca 120 registrerade ämnena,
4. att jämväl initiativ tas till motsvarande gränsvärden, avseende fysikaliska risker, typ värme-kyla, buller, vibrationer, belysning etc.,
5. att initiativ tas i syfte att en utvärdering sker av uppgifter om sambandet cancer och yttre kemiska orsaker, att en kostnadsberäkning sker av de totala utgifterna för cancervård/forskning per år i Sverige och att det utreds vilken fem- respektive 10-årsöverlevnad som därvid uppnås för respektive cancerformer,
6. att alla ämnen som är eller starkt misstänks vara cancerframkallande åsättes det hygieniska gränsvärdet 0 (noll) före 1980 och att erforderliga tillämpningsanvisningar blir utarbetade.

Stockholm den 27 januari 1976

C.-H. HERMANSSON (vpk)

LARS WERNER (vpk)

i Tyresö

EIVOR MARKLUND (vpk)

GUTAV LORENTZON (vpk)

LARS-OVE HAGBERG (vpk)

i Borlänge

JOHN MAGNUSSON (vpk)

i Kristinehamn

JÖRN SVENSSON (vpk)

i Malmö

NILS BERNDTSON (vpk)

KARL HALLGREN (vpk)

SUNE OLSSON (vpk)

i Stockholm